
Prof. MUDr. Otakar Srdínko – vědec, učitel, politik a vlastenec, na kterého se nesmělo vzpomínat

Prof. MUDr. Otakar Srdínko – vědec, učitel, politik a vlastenec, na kterého se nesmělo vzpomínat

Česká veřejnost by si měla připomínat velké osobnosti své minulosti, které se zasloužily o rozvoj medicíny a vysokého školství a na které totalitní režimy uvalily úděl totálního zapomenutí.

Výrazným představitelem této skupiny bezesporu je i prof. MUDr. Otakar Srdínko, profesor histologie a embryologie na Lékařské fakultě University Karlovy v Praze a významný politik z generace zakladatelů Československé republiky, který se zasloužil o rozvoj československého vysokého školství.



Prof. MUDr. Otakar Srdínko se narodil na Nový rok (1. ledna) roku 1875 ve Svobodných Dvorech (dnes předměstí Hradce Králové) jako syn rolníka. Po maturitě na královéhradeckém gymnasiu (1893) se zapsal na českou lékařskou fakultu UK v Praze a v roce 1899 získal titul Medicinæ Universæ Doctor.

Vyrůstal ve velmi angažovaném prostředí. Jeho otec patřil mezi zakladatele agrárního hnutí na Královéhradecku a vyrostl ve výraznou politickou osobnost (po 24 let byl starostou domovské obce, v letech 1903 – 1918 zastával funkci okresního starosty a v letech 1907 – 1918 byl poslancem říšského sněmu za českou stranu agrární) a podílel se i na činnosti Zemědělské rady, Agrární banky, na rozvoji zemědělského školství a družstevnictví.

Již v průběhu studií usiloval o hlubší poznání v morfologických oborech (pracoval jako demonstrátor na histologii a patologii) a po promoci byl od 1. ledna 1900 přijat prof. Rohonem na histologický ústav lékařské fakulty jako asistent. Léta před I. světovou válkou (1901 – 1911) věnoval cestování po významných morfologických pracovištích v Evropě. To mu umožnilo získat přehled nejen o tématické řešené na navštívených pracovištích, ale i podstatně prohloubit své znalosti v oboru, kterému se chtěl věnovat.

Pro dnešní akademické pracovníky zvyklé na drastické scientometrické obstrukce zní až neuvěřitelně, že již necelé dva roky po svém nástupu na ústav ve funkci asistenta (17. 12. 1901) byl ve svých 26 letech na návrh prof. Rohona habilitován v oboru histologie a embryologie a 7. 6. 1906 získal hodnost mimořádného profesora. V září 1908 byl jmenován docentem mikroskopické anatomie a vývoje domácích zvířat na Vysoké škole technické (dnešní České vysoké učení technické) na fakultě, z níž se postupem doby vyvinula dnešní Zemědělská universita se sídlem v Praze – Suchbátově. Na sklonku roku 1912 (10. 11.) získal titul a charakter řádného profesora.

Po pensionování prof. Rohona v roce 1915 převzal jako suplující přednosta Histologický a embryologický ústav na své „mateřské“ fakultě a po 2 letech (27. 11. 1917) se jako řádný profesor stal jeho přednostou. Ve velmi nesnadném období revolučního vývoje 1918 – 19 zastával funkci děkana lékařské fakulty

Po celou dobu své akademické kariéry prakticoval jako dětský lékař na Královských Vinohradech, tedy ve výsostně praktickém medicínském oboru na hony vzdáleném jeho oboru akademickému, a to se značným úspěchem.

Kromě studia, lékařské praxe a vědecké práce se prof. Srdínko aktivně věnoval i politice. Snad vlivem osobního příkladu svého otce pracoval velmi aktivně již před vznikem ČSR v republikánské (agrární) straně, zejména v problematice národního školství a energicky vystupoval ve prospěch českých vysokých škol a jejich pracovníků. Byl zakládajícím členem Ústředního spolku vysokoškolských učitelů. Aktivně se jako člen Národního výboru a Revolučního Národního shromáždění podílel na vzniku samostatné republiky a v prvních 3 volebních obdobích byl volen poslancem za republikánskou stranu. V roce 1925 byl jmenován ministrem školství a v letech 1926 – 29 vykonával úřad ministra zemědělství.

Jako poslanec se věnoval ekonomickým otázkám budování státu a energicky obhajoval nutnost založit v republice další vysoké školy, vypracoval návrhy na založení Masarykovy university v Brně, Komenského university v Bratislavě (v parlamentu byl předkladatelem příslušných zákonů) a všemožně podporoval materiální rozvoj existujících i nově zakládaných universit. Jako ministr školství prosadil stavbu Purkyňova ústavu na Albertově pro fyziologický a histologický ústav (v současné době je v něm umístěno celkem 6 vědeckých a pedagogických institucí) a jako ministr zemědělství ji i realizoval a v roce 1926 slavnostně otevřel za přítomnosti presidenta Masaryka, členů vlády a parlamentu. Tato budova je pohříchu posledním objektem, který byl až dodnes pro 1. lékařskou fakultu vybudován.

Ve své vědecké práci se věnoval zejména otázkám srovnávací a funkční histologie a embryologie nadledviny, histologie a histogenese pojivové tkáně, ale i některých otázek populační biologie. Za celé své aktivní působení vydal na 60 odborných sdělení (dnes povinné pensum pro pouhou habilitaci).

Byl respektovaný a charismatický učitel s výrazným literárním talentem. Jeho učebnice – Učebnice histologie, Základy histologické techniky vydané v letech 1912, 1920 a 1927 a Učebnice embryologie (1911, 1921 a 1930) byly vůbec prvními slovanskými učebnicemi tohoto oboru a jsou mimořádné nejen moderností své koncepce, kvalitou své obrazové dokumentace, ale především kvalitou své češtiny a snesou srovnání i s moderními prameny.

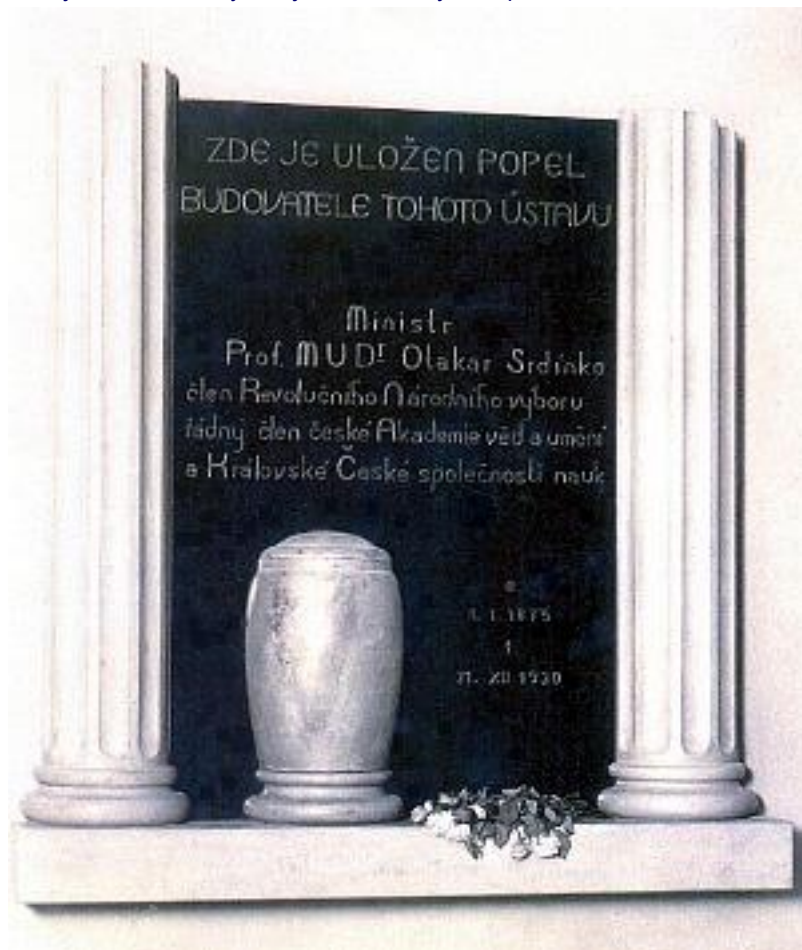
Mimořádně angažovaný způsob života nedovolil, aby se prof. Srdínko dožil vyššího věku. Zemřel náhle a zcela neočekávaně 21. prosince 1930, tedy před 80 léty, v pouhých 55 letech věku, uprostřed práce ve své pracovně na ústavu, který miloval a jemuž vybudoval důstojný stánek. Podle jeho přání byl jeho popel ve schránce uložen v dutině mramorové desky ve vstupním prostoru Purkyňova ústavu.

Jak srdce prof. Srdínka, tak i „jeho“ Purkyňův ústav prožily v následujících letech velmi pohnuté osudy. Již 15. března 1939 se do budovy dostavila skupina představitelů nacistické moci a schránku s popelem prof. Srdínka odstranila z mramorové desky (snad to byla reakce na jeho energickou obranu českého národního školství po celou dobu jeho politické aktivity) a – kupodivu – je předala jeho rodině. Purkyňův ústav byl po uzavření českých vysokých škol poskytnut po vyhnání českých pracovníků pražské odbočce nechvalně proslulého Reichsinstitut für Blut- und Rassenhygiene, který řídil rasové očišťování českého národa v dobách okupace.

Je sice pravda, že po válce se do Purkyňova ústavu navrátil akademický život, ale popel prof. Srdínka se zpět nevrátil. Těsně po válce byly na pořadu jiné záležitosti a po Vítězném Únoru bylo nepředstavitelné, že by se režim dokázal smířit se srdcem pravcového politika, kterému nebylo nikdy nic vzdálenější, než báchorčné bolševické mýty, natož jejich surové praktiky. A tak jméno Srdínko mizelo a zmizelo z povědomí českých morfologů, o studentech, jimž zasvětil podstatnou část svého života a díla ani nemluvě. I poslední pokus vrátit popel prof. Srdínka tam, kam patří, po listopadu 1989 byl neúspěšný – snad proto, že minimálně 2 generace akademických pracovníků nesměly o prof. Srdínkovi vědět. Jediným hmotným důkazem přítomnosti prof. Srdínka v Purkyňově ústavu je jeho portrét věnovaný rodinou, který ale po nezdařeném pokusu o odcizení musel být z veřejně přístupného prostoru přemístěn do pracovny přednosta histologického ústavu.

Považuji proto za svou povinnost připomenout osobnost prof. MUDr. Otakara Srdínka, významného českého morfologa, učitele a politika, neformálního a vřelého vlastence, který své vlastenectví dokazoval konkrétními činy, jehož zásluhy o

české vysoké školství jsou sice nepochybné, ale násilně zamlčované, poctivého dělníka na poli české vědy – a mého předchůdce ve funkci přednosty Histologického a embryologického ústavu. Čest jeho světlu, i když utajované a zakrývané památce.



Requiescat in pace

doc. MUDr. Petr Hach, CSc., Dr. Med. h.c.,
přednosta Ústavu pro histologii a embryologii
1. lékařské fakulty University Karlovy v Praze